

П.М. УСТИМЕНКО, І.А. КОРОТЧЕНКО

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ, 01601, Україна

ТРАВ'ЯНИСТА РОСЛИННІСТЬ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ: СИНФІТОСОЗОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: трав'яниста рослинність, Лісостеп, екофонд, синфітосоцологічний клас, раритетність.

Сучасна господарська діяльність людини все більше позначається на кількісному і якісному стані біологічної і ценотичної різноманітності. Темпи втрат форм і типів організації ценосистем під впливом антропогенних факторів вже перевищують природні темпи елімінації видів у сотні разів. Найвразливішими є екосистеми трав'янистих типів рослинності. Тривала експлуатація останніх призвела до радикальних змін біотичної структури, що не могло не позначитися на їх ценотичній різноманітності.

Проблематика наших досліджень випливає з Конвенції про біорізноманітність [4], у якій вперше у світовій практиці охорони природи наголошується на збереженні ценотичної різноманітності, та з Концепції збереження біорізноманіття України, у якій вказано на необхідність проведення досліджень, спрямованих на забезпечення охорони лучних, болотних, степових екосистем, площі яких невпинно скорочуються.

Методологічною основою цих досліджень є розроблений метод інтегральної синфітосоцологічної оцінки асоціацій [9].

Як відомо, рослинність характеризується континуумом, у зв'язку з чим між сусідніми угрупованнями існує рослинність перехідного характеру. Класифікація екотопів є досить складним і дискусійним питанням і в цій статті ми не розглядаємо дану проблему. Для виконання поставлених цілей ми розробили критерії розмежування ценотипологічної приналежності асоціацій в екотопах до певної формації того чи іншого типу рослинності: 1 — належність головного домінанту до автохтонної екологічної групи; 2 — величина едифікаторної сили домінантів; 3 — кількість домінантів однієї екологічної групи; 4 — флористичний склад. Крім того, ми врахували місцезростання фітоценозів, кількість описів авторів у межах типу рослинності.

За допомогою методу інвентаризації фондових матеріалів геоботанічних досліджень (матеріали власних досліджень, архівні й літературні дані) ми встановили склад ценофонду формацій лучного, болотного, степового, водного, галофільного типів рослинності Лісостепу. Інвентаризація включає попередню ідентифікацію синтаксона, а також синтез даних щодо синтаксономічного статусу, географічного поширення, кількості описів певного синтаксона, екологічних умов, динамічного стану. Ідентифікацію асоціацій проводили за методикою, розробленою під час складання продромусу Ук-

© П.М. УСТИМЕНКО, І.А. КОРОТЧЕНКО, 2004

раїни [8], та згідно з класифікаціями, розробленими для різних типів рослинності й окремих формацій.

Інтегральна оцінка асоціацій степової, лучної, галофільної, болотної, водної рослинності дала змогу виразити у цифрових показниках їх созологічну значущість і залежно від неї розробити їх созологічну класифікацію. Остання є основою виявлення синтаксономічної різноманітності вказаних типів рослинності з позиції синфітосозологічної цінності і дозволяє провести ексклюзивне виявлення типових і рідкісних асоціацій. Ми виділили чотири синфітосозологічні класи (СФК) асоціацій: I — найвищої (національної) созологічної цінності; II — нижчої (регіональної) созологічної цінності; III — типових, значно поширених фітоценозів; IV — найнижчої созологічної цінності. При созологічній рівноцінності асоціацій, об'єднаних у СФК, останній поділяється на синфітосозологічні категорії у силу созологічної гетерогенності асоціацій. У зв'язку з великою кількістю созологічних відмін асоціацій рослинності внаслідок екологічних, фітоценотичних, ботаніко-географічних та інших особливостей формування фітоценозів, проведення нумерації виділених категорій, як це зроблено для СФК, є недоцільним. Тому категоріям присвоюється назва за найважливішими ознаками асоціацій. Деякі назви категорій слід пояснити. «Велике фітосозологічне значення» означає, що у формуванні фітоценозу беруть участь не менш, ніж два види, що мають юридично закріпленій созологічний статус: Червона книга України (ЧКУ), Європейський червоний список (ЄЧС); «велике ботаніко-географічне значення» — у формуванні фітоценозу беруть участь не менше, як два види, що мають ботаніко-географічну значущість (ендемічний, диз'юнктивноареальний чи пограничноареальний).

Ценофонд формацій, асоціації яких увійшли до трьох—чотирьох СФК, є ценотично різноманітним із позиції созологічної цінності; до двох чи одного СФК із багатьма синфітосозологічними категоріями — малорізоманітним; до одного СФК з однією—двома категоріями — одноманітним.

Для встановлення созологічної цінності ценофонду ми ввели показники «ступінь національної раритетності ценофонду» і «ступінь регіональної раритетності ценофонду». Перший визначається як показник міри рідкості ценофонду на національному (загальнодержавному) рівні, який виявляється співвідношенням кількості асоціацій найвищої созологічної цінності (I СФК) до усієї кількості асоціацій ценофонду. Виділено три ступеня національної раритетності — низький (до 10 %), середній (10—15 %), високий (>15 %). Показники вказаних рівнів визначали від рівня середнього загальнонаціонального показника. Ступінь регіональної раритетності ценофонду є показником міри рідкості ценофонду на регіональному рівні і виявляється співвідношенням кількості регіонально рідкісних асоціацій у ценофонді (II СФК) до усієї кількості асоціацій ценофонду. Виділено три ступеня раритетності: низький (до 25 %), середній (25—35 %), високий (>35 %).

За розробленим алгоритмом і відповідно до вищезазначеної методики для лісостепової зони встановлено 979 асоціацій 166 формацій трав'янис-

тих типів рослинності. Для степової рослинності описано 181 асоціацію 28 формаций [3, 5–8], які належать до трьох СФК. У І СФК об'єднано 66 асоціацій (36 % від усього ценофонду) 9 категорій: вузько поширених фітоценозів великого фітосоцологічного і ботаніко-географічного значення — 10 асоціацій (*Festucetum (pallentis) helianthemum (cani)*, *F. stiposum (capillati)* та ін.), вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення зі співдомінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — 7 асоціацій (*Caraganetum (fruticis) stiposum (lessingiana)*, *Caricetum (humilis) stiposum (pulcherrimae)* та ін.); вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення — 7 асоціацій (*Caricetum (humilis) helictotricosum (desertori)*, *C. teucriosum (pannonica)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду, занесеного до ЧКУ, — 1 асоціація (*Chamaecytisetum (ruthenica) stiposum (capillata)*); вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення з домінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — 14 асоціацій (*Poetum (versicoloris) elytrigiosum (intermedia)*, *P. caricosum (humilis)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням диз'юнктивноареального виду — 3 асоціації (*Helictotrichonetum (desertori) festucosum (valesiaca)*; *H. purum* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду рідкісного типу асоційованості домінантів — 11 асоціацій (*Caricetum (humilis) brizidosum (media)*, *Seslerietum (heuflerana) festucosum (valesiaca)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду, занесеного до ЧКУ, — 12 асоціацій (*Stipetum (pennata) poosum (angustifolia)*, *Stipetum (pulcherrimae) bromopsidosum (inermis)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням ендемічного виду, занесеного до ЧКУ, — одна асоціація (*Poetum (versicoloris) potentillosum (arenaria)*).

У ІІ СФК налічують 74 асоціації (41 %) 9 категорій: вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення зі співдомінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — 1 асоціація (*Botriochloetum (ischaemi) stiposum (capillati)*); вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення — 7 асоціацій (*Cerasetum (fruticosae) botriochlosum (ischaemi)*, *Caricetum (humilis) elytrigiosum (intermedia)*); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 31 асоціація (*Caricetum (humilis) medicagosum (falcata)*, *Amygdaletum (nanae) elytrigiosum (intermedia)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 10 асоціацій (*Agropyretum (pectinati) crinitariosum (villosae)*, *Koelerietum (cristae) caricosum (humilis)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду, занесеного до ЧКУ, — 8 асоціацій (*Bromopsidetum (inermis) stiposum (capillata)*, *Caricetum (paecocis) stiposum (capillata)* та ін.); вузько поширених фітоценозів високого ступеня трапляння — 4 асоціації (*Brachypodietum (pinnati) festucosum (valesiaca)*, *Chamaecytisetum (ruthenica) calamagrostidosum (inermis)* та ін.); значно поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду, занесеного до ЧКУ, — 10 асоціацій (*Stipetum (capillata) bromopsidosum (inermis)*,

S. purum та ін.); широко розповсюджених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду, занесеного до ЧКУ, — 1 асоціація (*Festucosum (valesiaca) stiposum (capillatae)*); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням ендемічного виду — 2 асоціації (*Festucetum (valesiaca) teucrosium (pannonici)*, *F. thymosum (moldavici)*).

До III СФК належить 41 асоціація (23 %) 2 категорій: значно поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 36 асоціацій (*Calamagrostidetum (epigeioris) poosum (angustifoliae)*, *Poetum (angustifoliae) agrostidosum (vinealis)* та ін.); вузько поширених фітоценозів високого ступеня трапляння — 5 асоціацій (*Helictotrichonetum (pubescentis) festucosum (valesiaca)*, *Agropyretum (pectinatifestucosum (valesiaca)* та ін.).

Найчисельнішим ценофондом серед степових формацій відзначаються *Cariceta humilis* (19 асоціацій), *Festuceta valesiaca* та *Stipeta capillatae* (по 17 асоціацій); решта формацій є синтаксономічно бідними. Ценофонд 14-ти формацій характеризується як малорізноманітний, їх асоціації відносять до двох СФК; 14-ти формацій є одноманітним, асоціації відносять до одного СФК.

Найвищою созологічною цінністю відзначається ценофонд 8 формацій — *Ephedreta distachiae*, *Festuceta pallentis*, *Helictotrichoneta desertori*, *Poeta versicoloris*, *Seslerieta heuflerianae*, *Stipeta pulcherrimae*, *Stipeta tirsae*, *Stipeta dazyphyllae*, асоціації яких відносять лише до I СФК найвищого ступеня раритетності. У цілому ценофонд 15 формацій має у своєму складі групу асоціацій найвищої созологічної цінності.

Загалом степова рослинність відзначається високою різноманітністю з позиції созологічної цінності і належать до трьох СФК (I—III) і 20 категорій. Її особливістю є переважання асоціацій I і II СФК (77 %); ценофонд відзначається високими ступенями національної й регіональної (41 %) раритетності. Такий розподіл степових асоціацій у системі синфітосозологічних ознак пояснюється тим, що домінуючі фітоценотичні позиції здебільшого займають созологічно- і (чи) ботаніко-географічно значущі види, які у сучасних умовах на обмежених площах формують вузько поширені, часто з рідкісним типом асоційованості домінантів фітоценози низького ступеня трапляння. Відсутність групи асоціацій IV СФК свідчить не про добру збереженість степової рослинності, а про те, що навіть порушені фітоценози мають вищу созологічну цінність, ніж порушені фітоценози інших типів рослинності внаслідок низької частоти їх трапляння та пограничноареального положення.

Лучна рослинність представлена 371 асоціацією 43 формацій [2, 8], які відносяться до чотирьох СФК. До I СФК належать 6 асоціацій (1 %) однієї категорії: вузько поширених фітоценозів із домінуванням ендемічного виду (*Taraxacetum (bessarabici) puccinelliosum (distantis)*, *T. juncosum (gerardii)* та ін.).

У II СФК налічують 88 асоціацій (24 %), віднесених до 5 категорій: вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 18 асоціацій (*Puccinellietum (bilykianae) artemisiosum (santonicae)*, *P. (distantis) elytrigiosum (repentis)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуван-

ням пограничноареального виду — 14 асоціацій (*Poetum (pratensis) festucosum (regelianaе)*, *Caricetum (acutae) alopecuroides (arundinaceae)* та ін.); вузько поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 36 асоціацій (*Phleotum (pratensis) festucosum (pratensis)*, *Helictotrichonietum (pubescentis) poosum (angustifoliae)* та ін.); значно поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 15 асоціацій (*Triglochinietum (maritime) trifoliosum (fragiferi)*, *Tripolietum (vulgaris) juncosum (gerardii)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 5 асоціацій (*Caricetum (dilatatae) puccinelliosum (distantis)*).

Третій СФК утворюють 273 асоціації (74 %), віднесені до 3 категорій: значно поширених фітоценозів високого ступеня трапляння — 181 асоціація (*Agrostidetum (giganteae) alopecuroides (pratensis)*, *Agrostidetum (stoloniferae) poosum (palustris)* та ін.); значно поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 90 асоціацій (*Agrostidosum (giganteae) poosum (trivialis)*, *A. (tenuis) agrostidosum (vinealis)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 2 асоціації (*Festucetum (valesiaceae) juncosum (gerardii)*, *F. silaumosum (silai)*).

До IV СФК увійшли 4 асоціації (1 %) категорії значно поширених пасквальнопохідних фітоценозів (*Festucetum (rubrae) nardosum (strictae)*, *F. (valesiaceae) purum* та ін.).

Найчисельнішим серед лучних формацій є ценофонд *Poeta palustris*, *Poeta pratensis*, *Agrostideta stoloniferae* (22, 22 і 20 асоціацій відповідно). Ценофонд 16 формацій характеризується як мало різноманітний, а 27 формацій — одноманітний. Найвищою соцологічною цінністю відзначається ценофонд формації *Taraxaceta bessarabici*, усі асоціації якої належать до I СФК.

У цілому лучна рослинність є різноманітною, її асоціації належать до чотирьох СФК і 10 категорій, хоча окремо взята формація є малорізнноманітною або одноманітною. Основу ценофонду складають типові асоціації, він відзначається низьким ступенем національної (1 %) та регіональної (24 %) раритетності. Найявність групи асоціацій найнижчої соцологічної цінності (IV СФК) свідчить про її порушеність. Такий розподіл асоціацій лучної рослинності у системі синфітосоцологічних ознак пояснюється тим, що домінуючі фітоценотичні позиції займають евритопні види, які в одноманітних екотопах заплав формують репрезентативні значно поширені фітоценози високого ступеня трапляння. Найявність рідкісних для регіону екоотопів з підвищеним вмістом солей сприяло формуванню і рідкісних фітоценозів.

Галофільна рослинність налічує 17 асоціацій 7 формацій, які належать до II СФК і трьох категорій: вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення — 9 асоціацій (*Halimionietum (pedunculatae) puccinelliosum (distantis)* та ін.); значно поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення — 3 асоціації (*Limonietum (alutacei) puccinelliosum (distantis)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 5 асоціацій (*Festucetum (valesiaceae) camphorosmosum (annuae)*).

Галофільна рослинність відзначається бідністю й одноманітністю ценофону формаций, характеризується високим ступенем регіональної раритетності.

Для болотної рослинності встановлено 122 асоціації 26 формаций [1, 8], які належать до двох СФК. До II СФК увійшло 22 асоціації (18 %) 4 категорій: вузько поширених фітоценозів великого ботаніко-географічного значення — 2 асоціації (*Caricetum (limosae) sphagnosum (obtusum)*, *C. (diandrae) sphagnosum (obtusum)*); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 5 асоціацій (*Caricosum (limosae) drepanocladosum (aduncum)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 3 асоціації (*Caricetum (lasiocarpae) hemacauliosum (vernicosum)* та ін.); вузько поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 12 асоціацій (*Caricetum (caespitosae) caricosum (ripariae)* та ін.).

Третій СФК складається зі 100 асоціацій (82 %), віднесених до 3 категорій: значно поширених фітоценозів високого ступеня трапляння — 75 асоціацій (*Caricetum (acutae) purum* та ін.); значно поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 21 асоціація (*Acoretum (calami) agrostidosum (stoloniferae)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 4 асоціації (*Caricetum (diandrae) drepanocladosum (aduncum)* та ін.).

Болотні формации відзначаються синтаксономічною бідністю ценофону (від 1 до 14 асоціацій). Ценофонд формаций є одноманітним, лише формация *Cariceto—hypneta* малорізноманітна, її асоціації належать до двох СФК.

Отже, болотна рослинність є малорізноманітною, її асоціації відносяться до двох СФК і 7 категорій. Ценофонд характеризується низьким ступенем регіональної раритетності (18 %), у його основі — типові асоціації. Такий розподіл асоціацій у системі синфітосологічних ознак пояснюється тим, що домінуючі фітоценотичні позиції займають евритопні види евтрофних боліт, які в одноманітних ектопах заплав формують типові значно поширені фітоценози. Відсутність групи асоціацій IV СФК свідчить не про добру збереженість болотної рослинності, а про те, що порушені болотні фітоценози належать до інших типів рослинності.

Для водної рослинності описано 288 асоціацій 62 формаций [8], що відносять до чотирьох СФК. I СФК налічує 40 асоціацій (14 %), які належать до 6 категорій: вузько поширених фітоценозів великого фітосологічного значення — 3 асоціації (*Nymphoidetum (peltatae) salviniosum (natantis)*, *Trapetum (natantis) nymphoidosum (peltatae)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — 25 асоціацій (*Aldrovandetum (vesiculosae) lemnosum (trisulcae)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — одна асоціація (*Nymphoidetum (albae) nymphoidosum (peltatae)*); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 8 асоціацій (*Utricularietum (intermediae) purum* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням виду, занесеного до ЄС і ЧКУ, — 2 асоціації (*Cerotophyllletum (tanaiticum) lemnosum (trisulcae)*, *C. purum*); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноаре-

ального виду і співдомінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — одна асоціація (*Nymphaetum (candidae) salviniosum (natantis)*).

Другий СФК складається з 47 асоціацій (16 %) 6 категорій: значно поширених фітоценозів, домінант яких занесений до ЧКУ, — 5 асоціацій (*Salvinietum (natantis) purum* та ін.), значно поширених фітоценозів, співдомінантом яких є вид, занесений до ЧКУ, — 2 асоціації (*Utricularietum (vulgaris) salviniosum (natantis)*, *Nymphaetum (albae) salviniosum (natantis)*); вузько поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 7 асоціацій (*Ceratophylletum (demersi) ceratophyllosum (submersi)* та ін.); вузько поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 15 асоціацій (*Ceratophylletum (platyacanti) purum* та ін.); вузько поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 5 асоціацій (*Lemnetum (minoris) lemnosum (gibbae)* та ін.); значно поширених фітоценозів із домінуванням пограничноареального виду — 13 асоціацій (*Nymphoidetum (candidae) purum* та ін.).

Третій СФК складається із 200 асоціацій (72 %) 4 категорій: значно поширених фітоценозів високого ступеня трапляння — 130 асоціацій (*Ceratophylletum (demersi) lemnosum (minoris)* та ін.); значно поширених фітоценозів низького ступеня трапляння — 55 асоціацій (*Hottlonietum (palustris) elodeosum (canadensis)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням виду, занесеного до ЧКУ, — 5 асоціацій (*Stratiotetum (aloiditis) salviniosum (natantis)* та ін.); значно поширених фітоценозів із співдомінуванням пограничноареального виду — 10 асоціацій (*Utricularietum (vulgaris) ceratophyllosum (submersi)* та ін.).

До IV СФК увійшла одна асоціація (1 %) категорії значно поширених фітоценозів екстенсивного характеру поширення (*Ceratophylletum (demersi) purum*).

Формаци водної рослинності характеризуються бідністю ценофонду, найчисельнішим серед них є ценофонд формаци *Nupharetaluteae*, *Nymphaeta albae* (по 17 асоціацій). Різноманітним ценофондом відзначаються формаци *Ceratophylleta demersi*, *Nymphoidetalbae*, асоціації яких належать до трьох СФК, малорізноманітним є ценофонд 9 формаций, решта (51 формация) характеризується одноманітним ценофондом. Найвищою соцологічною цінністю відзначається ценофонд 9 формаций (*Aldrovandeta vesiculosae*, *Ceratophylleta tanaitici*, *Marsilieta quadrifoliae* та ін.) — асоціації з найвищим ступенем раритетності (I СФК).

Таким чином, водна рослинність є різноманітною, належить до чотирьох СФК і 17 категорій. Ценофонд відзначається низьким ступенем національної (10 %) та регіональної (17 %) раритетності, його основа — типові асоціації. Такий розподіл асоціацій водної рослинності у системі синфітосоцологічних ознак пояснюється тим, що домінуючі фітоценотичні позиції займають євритопні види водойм, формуючи значно поширені фітоценози. Незначна кількість соцологічно- і ботаніко-географічно значущих видів зумовила формування такої ж кількості раритетних асоціацій. Крім того, останні скорочують свої площі внаслідок евтрофізації водойм.

Отже, трав'яниста рослинність Лісостепу є різноманітною, належить до чотирьох СФК. Основу її ценофонду складають типові асоціації (63 %); це-

нофонд відзначається середнім ступенем національної (11 %) і регіональної раритетності. Серед типів рослинності найвищою созологічною цінністю відзначаються асоціації степової рослинності. Серед формацій найвищі синфітосозологічні показники мають асоціації формацій *Ceratophylleta tanaitici*, *Marsilieta quadrifolii*, *Poeta versicoloris*.

1. Байрак О.М., Андрієнко Т.М. Фітоценотична характеристика болотних заказників Полтавщини (Україна) // Укр. ботан. журн. — 1993. — 50, № 4. — С. 109—113.
2. Григора І.М., Якубенко Б.С., Стеценко В.С. Лучна рослинність північно-західної частини Товтрового кряжа // Ю.Д. Клеопов та сучасна ботанічна наука. Мат-ли читань, присвячених 100-річчю з дня народження Ю.Д. Клеопова (Київ, 10—13 листопада 2002 р.). — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — С. 172—178.
3. Дідух Я.П., Коротченко І.А. Класифікація степової рослинності Покуття // Укр. фітоценол. зб. — К., 2000. — Сер. А, вип. 1(16). — С. 3—15.
4. Конвенція про біорізноманіття. — К.: Вид-во. ВіК, 2003. — 24 с.
5. Коротченко І.А. Різкісні угруповання степів Полтавщини // Укр. ботан. журн. — 1996. — 3, № 3. — С. 274—276.
6. Коротченко І.А. Еколого-ценотична диференціація рослинного покриву степів південної частини Лівобережного Лісостепу України // Ю.Д. Клеопов та сучасна ботанічна наука: Мат-ли читань, присвячених 100-річчю з дня народження Ю.Д. Клеопова (Київ, 10—13 листопада 2002 р.). — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — С. 225—234.
7. Коротченко І.А., Дідух Я.П. Современное состояние степей южной части Левобережной Лесостепи Украины // Современные проблемы ботанической географии, картографии, геоботаники, экологии. — СПб: Ботан. ин-т им. В.Л. Комарова РАН, 2000. — С. 131—132.
8. Прогномус растительности Украины / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Я.П. Дидух, Д.В. Дубына и др. — Киев: Наук.думка, 1991. — 272 с.
9. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Устименко П.М., Вакаренко Л.П., Попович С.Ю. Ценотаксономічна різноманітність лісів України: методи, оцінка та синфітосозологічна класифікація // Укр. ботан. журн. — 1999. — 56, № 2. — С. 135—139.

Рекомендує до друку
Ю.Р. Шеляг-Сосонко

Надійшла 02.03.2004

П.М. Устименко, І.А. Коротченко

Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

ТРАВЯНИСТАЯ РАСТИТЕЛЬНОСТЬ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ: СИНФИТОСОЗОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Представлены результаты синфитосозологической оценки ассоциации травянистой растительности Лесостепи Украины, а также количественные показатели ценофона степной, луговой, болотной, водной и галофильной растительности. Рассмотрено их синтаксономическое разнообразие с позиции созологической ценности. Установлены степень национальной и региональной раритетности ценофона рассматриваемых типов растительности. Показано, что наиболее созологически ценной является степная растительность.

P.M. Ustymenko, I.A. Korotchenko

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

HERBACEOUS VEGETATION OF UKRAINE'S FORESTSTEPPE: SYNPHYTOSOZOLOGICAL ASPECT

It is presented the results of synphytosoziological estimation of herbaceous vegetation associations of Ukraine's foreststeppe. Quantitative indicators of cenotic fund of steppe, meadow, mire, aquatic and halophilous vegetation and their syntaxonomical variety concerned the sozological value are given. A degree of the and regional rari of coenotic fund of the considered types of vegetation has been identified. It hown that the steppe vegetation is the most sozologicallly valuable.